

A³

TSASZARI ÉS KIRALYI FÉLSÉG³
ENGEDELMÉVEL.

Nro 1.

Költ Bétsbenn, Kis Karátson Havának (Januáriusnak)
3-dik napján 1800-dik Esztendőbenn.

Béts.

V alyon ez a' bé-állott 1800-dik esztendő, új Századnak, t. i. a' 19 diknek kezdője e', vagy pedig a' 18-dik Seculumnak bé-fejező esztendeje? — Mint-hogy ez a' Kérdés igen fenn forgóvá leve, (a' mint említettük már a' múlt postán is: tehát Kotzebue, egy kis Teátrumi játék' írására vett abból alkalmatosságot, 's munkáját, Új Századnak (Das neue Jahrhundert) nevezte.

A 2

Ez a' datab az 1799-dik esztendőnek utolsó, és az 1800-diknak első estvéjén el is játszódott már itt, melyben a' Teátrálisták színtűgy vetelkednek egymással az említett Kérdéstől, valamint a' nagy Teátrómon, a' Világ piattzán játszó emberek. Bizonyos azonban, hogy az 1800-dik esztendő, még a' 18-dik Századhoz tartozik: minthogy valamint minden más számlálható tárgyakat, az egy számon kezdünk el számlálni: úgy tehát a' 19-dik Század számlálását is az 1801-en kell kezdeni.

Új esztendő' napján (tegnapelőtt) fel-gyülekeztek az itt lévő mind két nemű Méltóságok, a' Cs. K. Udvarba, Ő Felségek' tiszteletére; ki ki a' leg-drágább öltözetében 's hintájában. Az Udvari Fő Tisztek, minéműek: az Udvari-Marsal, a' Gárda-Kapitányok, a' Fő Lovász-Mester, a' Fő Vadász - Mester 's a' t. különös pompákkal mentek az Udvarhoz; kik között azonban Hertzeg Eszterházy Miklós Generális, a' Magyar Kir. Testörzö Sereggel, a' mellyet vezetett: nem különben tündlott, mint fényeskedik az egész Hóld, a' tsillagok között. A' Testörzök párdutz bőröket vévén vállakra, gyönyörűen lovagoltak Ő Hertzegsége után, ki délczeg paripáján megbetsülhetetlen árrú magyar köntösben tisztelkedt. A' mente, dolmány, nadrag, egészfszen ki volt, szám nélkül való nagyobb és kisebb gyöngy szemekkel szélesen rakva, a' kalpagján, a' mente-kötőjén, gombjain, végig a' kardján, sarkantyúján 's a' t. ragyogtak a' sok gyémántok (briliántok.) Előtte ment a' Házi-népe igen gazdag

köntösben, úgymint 30 inas, 24 Házi Tisztek, két Lovász-Mester is lovaglott előtte, 's hat Huszárai hat igen gazdag tsajtárokkal bé vont paripákat vezetvén — úgy ment végig Ő H—sége egynehány úttzákon, Orientálisi köntösében — 's pompájával.

A' Fels. Császárnénak igen nagy számmal voltak udvarlására a' Dámák, mind rakva gyémánt kövekkel, 's gyöngyökkel, úgy annyira, hogy egy szemmel látott embernek befzédje szerént, hatvan tányért meg lehetett volna rakni azokkal a' gyémánt kövekkel, mellyeket a' Dámák' fejeken, nyakokon 's a' t. látott.

Ugyan az nap, Türkheim Státus-Tanátsos, Commendátorává (közép rangú Vitézévé) lett a' Sz. István Rendjének.

Az Erdélyi Rom. Catholica Anyafszentegyháznak közönséges tiszteletben 's kedvességben lévő mostani Püspöke, Guberniális Consiliárius Mártonfi József Ő Nagysága, mihelyt hozzá kezdett fő papi hivatalához: mindjárt igyekezett, egyéb közhasznú törekedései között, megújítani azon dítséretes szokást, melly szerént, a' Bétsi Pap-nevelő-házban, Erdélyi Ifjak is képződtek annakelőtte a' szent szolgálatra; és már voltaképpen részeseülnek is ezen kegyelemben három jó reménységű Erdélyi nevendék Papok, kik a' M. Püspök Úrnak kegyes gondoskodásából, nem régiben érkezének fel ide, a' kiknek betses neveik: Jo'sa János; Bakon Péter; 's Henter Imre. — Páviába is küldödtek volt ennekelőtte tanulás végett szintúgy Erdélyből:

valamint Magyar Országból is válogatott Egyházi nevendékek: de ez idő szerint zárva tartanak még az Olasz Országi Universitások 's Akadémiák. A' Páviában tanult Ifjú Papok közül, választotta a' fenn tisztelt Püspök Ur, Bibliothekáriussává, T. Cseresnyés Urat, ki éppen most tér vissza innét Erdélybe, Ifjú Jo'sika és Hufzár Bárá-Urak' társaságában, a' kiket, Mentori fővel, meg-hordozott Olasz Országnak minden részeiben, mellyeket, a' zavaros környülállások miatt el lehetett járni."

Turinból Déc. 13-dikán: — „Ezen Város' hív Lakosai, a' Cs. K. Sereghez tartozott háládatos indulatjokat, szembetűnőképpen ki-nyilatkoztatták a' napokban, közönséges gyülekezetben. Történt t. i. hogy egy új Teátrumi darab jádzódván, annak Szerzője, vakmerő oktalanságból egy sértő ki fejezést iktatott bé munkájába, a' győzedelmes Fél ellen. Jelen lévén a' Játéknéző-helyben egy Cs. K. Oberster; azonnal féibe hagyatta a' jádzást; és a' nép, nem tsak nagyon meg-nyugodott az Oberster rendelésén; hanem a' Jádzó-személyeket 's a' Játék-szerzőjét közönséges botsánat' kérésre is kényszerítette, és nevezetesen a' Szerzőnek le térdepelve kellett azt véghez vinni."

Hadi Környüldállások.

(Külröldi Ujságok szerint.)

1.) Német-Birodalmiak.

Freyburgból Déc 16-dikán: — „Semmi nevezetes hadi történet nem adta itt elő magát

mosianság a' mi Rajnai vidékünkön. Tsak a' szélső Örállók tsatáztak hébe-korba egymással. — A' Breisgaui Polgár-katonaságnak (Insurrectionnak) nagy része fegyverben van már. Károly Fő-Hertzeg, Cs. K. Fő 's Altifzteket is ad közzé: vagynak zászlói 's dobjai is ezen fel-fegyverezett földnépének, szintűgy mint a' reguláris Katonaságnak; kenyeret, abrakot, 's munitziót a' Cs. K. magazinomokból kap; arany és ezüst érdem-pénzek' nyerésére előtte is nyitva az út; a' közzüle való Tifztek viselhetnek mind a' kardjokon tiszti tzimerező jegyeket (quászlikat és portdepéket); a' sebessei, Csász. Ispotályokban gyógyítódnak; 's a' halva-maradtak' özvegyeik és árváik, közönséges gondviselés alá vétetődnek."

Aschaffenburgból Déc. 20-dikán: — „Vetzlár Városa vidékét, bátorságba akarván helyheztetni Károly Fő-Hertzeg, a' Fr—áknak minden további patvarkodásaik ellen; egy Seregosztályt rendelt oda, a' mely, részszerént Cs. K.; részszerént Moguntziai Katonaságból áll."

„Ezen Seregosztály, szemmel tartja az Ehrenbreitsteini frantzia Őrizetet is, melly a' Lahn hofzfzában, mind egyre sanyargatja a' Lakosokat, eleségért 's fáért."

„Ha a' Fr. Consulokban, olly nagy az igazság' és egyenesség' szeretete; mint a' millyent kívánnának ők láttatni mások által magokban: szép alkalmatosságjuk volna meg-bizonyítani az által, ha önként el-hagyatnák Ehrenbreitstein Várát, mellyet, a' Nemzetek Tövénnye' meg-sértésével, kényszerítettek az előbbeni Direktorok maga meg

adására, egy olly időben, a' melyben folyt a' Rastadti Békesség-alku."

Mannheimből Dec. 21-dikén: — „Károly Fő-Hertzeg Szárny - Adjutánsa Oberstlieutenánt Gróf Colloredo, tegnap érkezett ide a' Mária Theresia Rendje keresztyével, melyet Ő Cs. K. Felsége küldött Hertzeg Hohenlohe-Ingelfingen, Generámajor' vitézi érdemeinek meg-jutalmaztatására."

Donaueschingenből Dec. 18-dikán: — „A' fő-quártéllya Károly Főhertzegnek, továbbra is itt marad. — A' Sereget is quártélyokra osztatá Ő Főhertzezsége: de olly módon, hogy az, első jeladásra is mindjárt öfzfze-seregelhessen. — Minthogy a' Helvétziában 's Alzátziában tartózkodó Fr. Katonaságról könnyen fel lehet tenni, hogy a' nagy szükségtől kényszerítettvén; el nem múlat minden próbákat meg-tenni, hogy a' Sváb Kerületbe által ronthasson: ez okon, új útasításokat vett a' Fő-Hertzegtől Gróf Sztáray, ki is, Bruchsál vidékén fog maradni."

Ulmából Déc. 22-dikén: — „Most a' nagy hideg miatt, félbe kellett itt szakasztani a' sántzok készítése körül való munkát: de lágyúlván az idő, újra fog az folytatódni."

„Sok fogoly Frantziák érkeznek ide a' Rajna' mellyékéről, a' kik mindnyájan igen rongyosok."

2.) Helvétziaiak.

Bernából Déc. 17-dikén: — „A' mi előbbeni Constitúciónkat, melynek birtokában, há-

romfáz ez-tendőkig élt Helvétzia tsendesen és szerentsésen, el ronták a' Frantzia Direktorok, 's a' magok Constitutióját tölték reánk vérengező erőszakoskodással, olly szín alatt, hogy az leg okosabban ki-gondolt 's leg boldogítóbb Constitutió a' Világon. Már a' mostani Fr. Fők, magok kiáltják, hogy az ő előbbeni Constitúiójuk által szerentsétlenné lett a' Respublikájok. Hát már Helvétzia, mit tsináljon most? meg tartsa e' a' Fr. Ex-Direktorok által sok vérontások között reá tölt Constitutiót; vagy a' maga régi Constitutióját vegye ismét elő, melynek boldogító következeit, olly húzamosan tapasztalta?

3. Olasz-Országaiak.

Genuából Déc. 9-dikén: — „E' folyó hónapnak 3-dikán egy Kurír érkezett ide Pári's-ból. A' Frantzia Consulok parantsolatjára letette itt a' Törvényhozó Tanács a' maga hatalmát, és kilentz Tagokat választott ki a' kebeléből, kik az előbbeni Constitutiót jobbítanák meg.“

„Az innét ki-költözött nemes Famíliák' jószágai el adódnak, vagy is inkább tsak el-veztetődnek, mint p. o. a' napokban, két ezer líveren adták el egy olly jószágbeli festését Rafaelnek, melly meg-ért ötven ezer lívert.“

4. Hollandiaiak.

Hágából Déc. 16-dikán: — „Kilentz millió forintokba kerül a' mi Respublikánknak, ez-tendőt által, a' zsóldján élő huszonöt ezer Fr.

Katonák' tartása: holott a' magunk Serege, mellynek száma, 32 ezerre van határozva, nem fog 7 millió forintnál többbe kerülni."

5. Nagy-Britanniaiak.

Londonból Déc. 11-dikén: — „Olly Tudósítások érkeztek ide Olasz Országból: hogy Lord Nelson mind vizen mind szárazon, vinni akarja Málta Szigetének erős Várát Valettát, melly végre fordítja, más Katonaságon kívül, egy részét a' Minorkai Őrizetnek is, a' melly, 8 ezer emberből áll."

„A' Spanyolok, igen szeretnék vissza kapni Minorkát az Anglusoktól: azért is szerentsét akarnak e' részben próbálni, a' mint hallatik."

„Hamburgból ide érkezett Orosz Generális Bauer, ki, a' Hollandiában fogságba esett Generális Hermann helyett fog vezérelni. Hogy Anglia, minden haladék nélkül hasznát vehesse a' zsóldján lévő Orosz Seregnek: e' végett a' Londoni Orosz Követet Gróf Woronzowot, Pál Császár, Fővezérévé nevezte az említett egész Seregnek, a' kinek teljes hatalmában lesz, leg kisebb halasztás nélkül meg-tenni minden rendeléseket, az Angliai zsóldon vitézkedő Orosz Katonaságra nézve, valamellyeket csak kívánhatnak a' környülállások."

6. Frantzia-Országiaiak.

Bonapartenak, a' maga magyarázása szerint, abban áll az ő mostani Fő Consuli méltósága, hogy ő, mind a' Respublikán belől mind

azon kívül, szüntelenül való alkudozó legyen; de hogy ő, örömet győzelmeken akarná kezdeni a' Békesség-alkut: el nem titkolhatta még Déc. 17-dikén is, Gen. Moreauhoz intézett bútsúzásakor, kit hízalkedő ki-fejezéssel arra kért: hogy a' Rajnai Sereghez menvén, nyerjen egy-nehány tökéletes győzelmeket, mert a' Békességet leg jobban kívánatosná lehet tenni a' jó győzelmek által.

Ezen nyilatkoztatással kell egybe hasonlítani, hogy meg lehessen vóltaképpen ítélni, egy inneplés felől tett ígéretjeket a' Consuloknak, melynek módja eránt nem adtak ki előre semmi rendelkezéseket; hanem csak a' napját határozták meg Déc. 21-dikére, 's a' minéműsége eránt, olly biztatással ketsegették a' népet, hogy nem fog az az innep egy bajonétet is látni, 's különböző természetű lesz a' Robespierre kalendáriomabéli innepektől, 's nem egy különös helyen, hanem minden szívekben fog tartatni.

Ezen inneplést meg-előzte Dec. 20-dikán az a' Hirdetmény, mellyről már a' múlt postán említettük, hogy abban meg-biztatódott a' Fr. nép, a' hadnak ideig való meg-szüntetése; és ezen had-szünet alatt, a' Békesség-alkunak újra való el kezdődése eránt, mellyre a' Fr. Respublika részéről, egy Békesség-szerető, 's a' Nemzet' bizodalmát meg-érdemlett Személly fogna küldtetni.

Bonaparte, tíz esztendőkre terjesztette, ki ugyan most először, a' maga fő, és az első Al-Tízti-társának árnyék-hatalmát; de úgy

intézte a' Constitutiót, hogy ez meg ne sértőd-
jék az által, ha ő a' tíz elzrendők múlva, újra
is fogna még választódni a' Fr. Nemzet' első
emberévé.

A' Kollégái Bonaparténak, Cambaceres és
Lebrün, Tagjai voltak az első Nemzeti-gyűlés-
nek. Az igazságnak ki-fizolgáltatására, és a'
belső bátorságnak fenn-tartására meg-kívántató
tudományú és tehetségű embernek tartatik Cam-
baceres; Lebrün is igen jártas a' régi Törvé-
nyeknek, és az igazgatás' nagy mesterségének
tudománnyában (a' politikában.)

A' 3-dik Consul, még most először csak
öt elzrendőre választatik. — A' 2-dik és 3-dik
Consulnak elzrendei fizetése, háromtizedrészét
teszi az első Consul fizetésének. — Az első Consul,
ha maga személyly szerént nem folytathatja a'
hivatalát: egygyikre a' Tiszti-társai között leg-
ottan reá bízhatja annak folytatását.

Ha az első Consul tíz elzrendő múlva nem
választódnék viszont első Consullá: azon esetre,
valtságos munkálódó Tagjávé lezsz az úgy ne-
vezett Fenntartó-Tanátsnak (Senat Conservateur-
nek). A' más két Consulok, minekutánna vége
lett a' Consulságjuknak: egy hónapig az után
bé-ülhetnek a' Fenntartó Tanáts' Tagjai
közé; de ha akarnak, le is mondhatnak ezen
jussokról: mindazáltal ha magok mondtak vol-
na le a' Consulságról: már abban az esetben,
nem bírnának ezen jussal.

Angers Városa vidékén, a' 18 és 40 elz-
rendősök között való Férfiakat, mind fel-fzedik

a' magok Seregjekbe a' Suánok, kikhez Anglusok és Oroszok is kaptolták már magokat.

Az új Constitutionnak mindössze 95 Tzikkelyei vagynak hét szakaszokra felosztva. Az első szakaszbeli tizennégy Tzikkelyeknek titulusa ez: *Titre premier. De l'exercice des droits de cité.* (Első Titulus. A' polgári jusok' gyakorlásáról.) — A' 2-dik Szakasz, tíz tikkelyeket foglal magában, a' XV-diken kezdve a' XXIV-dikig, bé-rekeszt, illy cím alatt: *Titre II. Du sénat conservateur.* (Második Titulus. A' Fenntartó-Tanátsról.) — A' 3-dik Szakasz' tikkelyeinek száma tizennégy, t. i. XXV-diktől fogva a' XXXVIII-ig, illy cím alatt: *Titre III. Du pouvoir législatif.* (3-dik Titulus. A' Törvényhozó Hatalomról.) — A' 4-dik Szakasz' felülírása ez: *Titre IV. Du gouvernement.* (4-dik Titulus. A' Kormányfékről.) Első Tzikkely ezen Szakaszban, a' XXXIX-dik, 's utolsó az LIX-dik. — Az 5-dik Szakasz, vagyon a' Törvényszékekről. (*Titre V. Des tribunaux.*) A' tikkelyei, a' LX-diktől fogva, a' LXVIII-dikig szolgálnak. — A' 6-dik Szakasz' tárgya, 7 Tzikkelyekben, t. i. a' LXIX-diktől fogva, a' LXXV-dikig: a' közönséges Tisztviselőknek számadásra való vonnattathatása. (*Titre VI. De la responsabilité des fonctionnaires publics.*) — A' 7-dik Szakasznak húsz tikkelyei végre, közönséges rendelkezéseket foglalnak magokban, illy felülírás alatt: *Titre VII. Dispositions générales.*

Látni való ezen előadásból, hogy az új Constitutiónak nintsenek tehát elibe téve, mint voltak az előbbeni 3 Constitutióknak, az úgy nevezett, de minden lépten nyomon megsértett Emberi j u s o k, mellyeket a' Jakobínusok szájon pengettek, 's azomban lábaikkal tapodtak, kik midőn az emberiség' pártfogóinak kiabálták magokat, tigrisi feneséget követtek el; az igazságnak, egyenességnek, szabadságnak és egyenlőségnek rebesgetése mellett, tsupa kénynek szerént hatalmaskodtak; gonosz indulataiknak, a' legnagyobb ártatlanságot 's érdemet is feláldozták; egy szóval dühös vérfeszítők voltak, a' mint most újabban is mind ezeket megvallotta, Boulay de la Meurthe nevezetű Tagja a' Törvényhozó-gyűlési Kommisszióknak, az új igazgatás módjának első rajzolatjához készített előljárobefszédében.

A' Kiköltöztetkre nézve, azt tartja az új Constitutio, hogy a' kik 1789-dik esztendő Júliussának 14-dik napjától fogva el hagyták Hazájokat, és azolta, a' Kiköltöztettekről szóló Törvények alól ki nem vétetődtek: ez után se' fog-nak ki vétetődni: minekokaért se' vissza nem mehetnek a' fr. földre, se' jószágaikat vissza nem kaphatják.

Bátorságot láttatik ígérni ezen új Constitu-tzió, kinek kinek személyére nézve, a' midőn szükséges feltételeivé tette akármely megárestáltatásnak: i.) hogy a' megárestáltatásról szóló parantsolat, írásba legyen fel-téve, 's abban a' megárestáltatás oka is elő adódjék a' Tör-

vénnyel egyetemben, a' mellyen fundálódik azon ok 2.) hogy a' parantsolatot olyan Tisztviselő adta legyen ki, a' kinek törvényes hatalma vagyon arra. 3.) hogy ezen parantsolat, által adódjék az árestálódott Személlynek. 4.) A' Fogház gondviselője, el nem fogadhatja külföldben gondviselése alá, a' hozzája, meg-árestáltatás végett vitt Személlyt, hanemha az előadott feltételeket teljesítve látja.

De ezen bátorságnak, alig ha tsak úgy nem lehet meg-nyugtató tulajdonsága: ha az Igazgatók nem olyanok, mint voltak az előbbiek: mert ha olyanokra talál most is szállani a' kormányozás: úgy magában az új Constitutióban is fognak azok találni színes fundamentomot, az említett bátorságnak meg-zavarására. Egy tikkelye t. i. ezen új Constitutió 7-dik Szakaszának az: hogy az Igazgatók, meg-füztethetik egyfzeriben a' Constitutió' kötelező erejének folyamátját, ha szükségesnek látják azt, olly lármákra nézve, a' méllyeknek következésétől félteni lehet a' Közönségéstársaságot. — Robespierre is azt mondta minden öldökléseiről, hogy azok igazságosok: mert azok nélkül, nem lehetne fenn tartani a' Respublikát.

Elegyes Tudósítások.

A' Magyar Huszárok vitézségét mennyire becsülik az Angliai Dámák: szembetűnőképpen meg akarták bizonyítani az által, hogy ditső Vitézeink Forma-ruhájához hasonló öltözetet kezdtek magoknak készíttetni, a' melybe mikor

felöltözködnek, önnön szemeik előtt is tetfzöb-
bökké teszi őket, Amazoni képzelődések.

A' Göttingai Dámák is annyira megkedvel-
lették a' magyar férjfi öltözetet; hogy annál
fogva kívánság gerjedt benne az alszszonyi ma-
gyar öltözetnek látására is, mellyről úgy ítélnék
előre még láttatlanul is; hogy ha az is olly íz-
zel készült mint a' férjfi köntös: úgy nem le-
het szebb nálánál a' világon.

Hamburgból Déc. 18-dikán: — „A' mi ke-
reskedésünkről el lehet mondani, hogy azt a'
maga terhe nyomta le, minthogy olly temérdek
portéka szállítódott ide Angliából, két eszt—öktől
fogva, a' mennyivel nem bírhatott Városunk-
nak kereskedésünkbeli belső ereje. Ezen szállít-
mányoknak mód nélkül való sokaságát meg le-
het onnét ítélni: hogy tsak magában az 1798-
dik esztendőben, 2148 hajók érkeztek ide, 's
46 millió font kávé, és 89 millió font nád-
mézet hoztak. — Ama' még ma is nagy nevű
néhai Anglus Tudósnak 's Ország' Cancellárius-
sának Verulámi Bákónak, Erzsébet Királyasz-
szonyhoz intézett egykori feleletére emlékeztet
bennünket, Városunknak a' kereskedésre nézve
meg tsökkent állapotja. Meglátogatván t. i. a'
nevezett Király-aszszony, Baco Cancelláriust tu-
lajdon házában, igen kitsin és szűk alkalmatos-
ságnak találta azt. Baco válaszfza a' Király-
néhoz a' vólt: Felséged tett engem igen nagy-
gyá ehcz a' házhoz képest, mert tulajdonkép-
pen, ez a' ház nem igen kitsiny énnékem.“